

Change

magazine

**Saba, St Eustatius en Bonaire
nieuwe Nederlandse gemeenten**

**EEZ: economisch gereedschap
voor ecologische bloei**

**Naast hei, bos en duin
nu ook Hollands koraal**

Deze uitgave is mede
mogelijk gemaakt door

Ministerie van Landbouw, Natuur en
Voedselkwaliteit

Van hei en bos naar mangrove en koraal

Bij Staatbosbeheer denk je eerder aan de Veluwe dan aan een mangrovebos. Toch krijgen Nederlandse natuurorganisaties straks te maken met exotische landschappen en ecosystemen. Welke rol zien zij voor zichzelf weggelegd op de eilanden?

DOOR MAARTJE SMEETS

Mangrovebos
FOTO HENKJAN KIEVIT

Onderwaternatuur Saba
FOTO HANS LEIJNSE

Nederlandse natuurbeschermers als het Wereld Natuur Fonds, Staatsbosbeheer en Vogelbescherming Nederland zijn nauw betrokken bij natuurprojecten in de Nederlandse Cariben. Van de circa 50.000 soorten in het Koninkrijk is ongeveer een kwart (10.000-15.000) is te vinden op Saba, St. Eustatius en Bonaire. Er zijn bijzondere ecosystemen die bedreigd worden, zoals de mangrovebossen.

Het ministerie van LNV geeft herstel van die bossen prioriteit. De Wageningen Universiteit en Researchcenter kreeg opdracht samen met de Bonairiaanse natuurstichting STINAPA hier een studie naar uit te voeren. Dit heeft geleid tot twee proefplekken waar de mangrovebossen opnieuw worden aangeplant.

Bert Denneman van Vogelbescherming Nederland noemt de eilanden de 'schatkamer van de biodiversiteit in het Nederlands Koninkrijk'. "Juist daarom hebben Nederlandse organisaties een grote verantwoordelijkheid om te helpen die natuur in stand te houden. Vogels zijn een belangrijke indicator van hoe het gesteld is met de natuur. We ondersteunen daarom lokale natuurbeschermers met cursussen in vogelmonitoring- en educatieprogramma's." Dankzij de inspanningen van Vogelbescherming in samenwerking met hun internationale koepelorganisatie Birdlife zijn op Bonaire zes gebied bestempeld als *Important Bird Area's*. In deze gebieden mag niet zonder meer worden gebouwd. Vogelbescherming kon eerder donaties doen van 200.000 euro voor programma's

op de eilanden en vroeg in aanloop naar 10-10-2010 haar leden opnieuw om een bijdrage. Als lobbyclub richt ze zich in sommige kwesties, bijvoorbeeld als er gebouwd dreigt te worden in broedgebieden, direct tot de eilandbesturen. Vaker blijft ze echter op afstand, lobbyt ze in Nederlandse bestuurskamers voor de Nederlandse Cariben en ondersteunt ze lokale natuurbeschermers. "We willen niet vanuit Nederland zaken gaan zitten regelen die lokale mensen veel beter zelf kunnen afhandelen."

Natuur als bron van inkomsten

Staatsbosbeheer werkt ook volgens dat standpunt. "Het zou onrecht doen aan de ontwikkeling op gebied van natuurbeheer op de eilanden als wij daar iemand neer zouden zetten die de boel zou gaan leiden", zegt Jan Blok van Staatsbosbeheer. "Ondanks gebrek aan geld hebben lokale natuurbeheerders de afgelopen jaren enorme sprongen gemaakt op gebied van kennis en expertise met hulp van Nederlandse en internationale onderzoeksinstituten." Staatsbosbeheer ondersteunt bijvoorbeeld bij het opstellen van beheerplannen of de exploitatie van natuurgebieden. Blok: "Wij weten niet alles over de ecosystemen ter plekke, maar we weten wel hoe je natuur en recreatie samen kunt laten gaan en inkomsten kunt genereren. Vooral dat laatste is erg belangrijk om de natuur op de eilanden te behouden."

Op Bonaire is met het oog op die broodnodige inkomsten een plan ontwikkeld

om niet alleen duikers, maar alle waterrecreanten een bijdrage te vragen als zij natuurparken bezoeken. Bewustwording is bij bewoners en toeristen daarom meer dan eens van belang. Het Wereld Natuur Fonds werkt op Bonaire dan ook al jaren lang hard aan voorlichting en educatie, onder meer door *rangers* op te leiden en bij het Eilandbestuur te blijven hameren op het belang van communicatie over natuurbeheer met bewoners en toeristen.

Waken voor scheefgroei

Willem Ferwerda van de Nederlands tak van IUCN (International Union for the Conservation of Nature) is blij met alle aandacht die er nu is voor de BES-eilanden. Tegelijkertijd waarschuwt hij voor scheefgroei ten opzichte van Curaçao, Aruba en St. Maarten. "Het advies van de Dutch Caribbean Nature Alliance (DCNA) en IUCN NL was dat Nederland een bindende afspraak zou maken met deze drie eilanden over natuurbeheer, mede vanwege het grote economische belang. We moeten voorkomen dat de aandacht voor die andere drie eilanden verslapt alleen omdat ze op papier een andere status hebben." Hoewel alle eilanden dus ook na 10-10-10 gelijkwaardig blijven voor IUCN NL, verwacht Ferwerda wel dat de BES-eilanden vruchten kunnen plukken van hun nieuwe status. "Nederland is, ook door Europese regelgeving, een stuk verder op het gebied van wetgeving voor natuurbeheer dan de voormalige Antillen. De lijnen tussen beleidsmakers hier en ter plekke worden korter en de eilanden krijgen toegang tot meer

Alleen natuurbescherming is niet meer genoeg. De natuur heeft nu duurzaam beleid op alle fronten nodig

potjes met geld.”

IUCN NL, dat mede aan de wieg van DCNA stond, fungeert sinds 2004 als schakel tussen de verschillende lokale en Nederlandse natuurbeheerders. “Er is nu een mooi bouwwerk ontstaan waarin goed wordt samengewerkt. Als er iets is dat ik mee wil geven aan Nederlandse natuurbeheerders, is het wel dat we moeten luisteren naar en leren van de lokale expertise. De natuur is er het meest bij gebaat als we met begrip voor elkaar te werk gaan.”

Riool als levensader voor natuur

Waar natuurbeheer een bekend gegeven is op de eilanden, vindt er geen milieubeheer plaats zoals afvalinzameling en riolering. Afvalwater wordt ongezuiverd geloosd en komt via het grondwater in zee terecht. Hierdoor komen veel nutriënten in het water terecht, wat een slechte invloed heeft op het voor het toerisme zo kostbare koraal. Volgens Peter Montanus, beleidsmedewerker Milieu en Natuurbeleid van het Eilandgebied Bonaire, wijzen studies uit dat de kritische grens voor het koraal rond Bonaire is bereikt. “Er zijn minder grote vissen, koraal verbleekt. Als de toename van het aantal nutriënten in het water door lozing van afvalwater doorgaat, zal koraal gaan afsterven.” Hoewel dit probleem al lang bekend is, duurde besluitvorming over riolering lang.

Noodplan

Om die reden is een noodplan geschreven door de Afdeling Milieu- en Natuurbeleid van Bonaire samen met de manager van

het Bonaire National Marine Park (STIN-APA). Dit plan behelst een tijdelijke riolering die door de toegenomen bebouwing de ergste druk van de ketel haalt aan het kustgebied van Bonaire. De Nederlandse overheid heeft geld beschikbaar gesteld voor een installatie.

Bij hotels worden septic tanks geplaatst die worden leeg gezogen door vrachtwagens die het vervuilde water naar de tijdelijke installatie brengen. De hotels aan de kuststrook zullen het exploitatiebedrag van 1 miljoen euro per jaar gezamenlijk moeten opbrengen.

Kwartiermaker van het ministerie van VROM op Bonaire Jozef van Brussel denkt dat de weerstand om te betalen voor duurzame afvalwaterzuivering wegvalt, als ondernemers en bewoners merken wat de gunstige bij-effecten zijn: Niet alleen voorkomt de zuiveringsinstallatie dat vuil water in zee wordt geloosd. Er blijft na zuivering water over dat gebruikt kan worden om veevoer te produceren. LNV werkt samen met het eiland aan dit project. De productie van veevoer maakt het mogelijk omheinde plekken te creëren waar geiten gevoederd worden, zodat die niet meer vrij rondscharrelen, de bodem kaalvreten en erosie in de hand werken. Het schone water dat na zuivering overblijft is geschikt voor tuinbouw.

Modelgemeenten

Peter Montanus is bijzonder optimistisch over de nieuwe status van de eilanden en de kansen die dit biedt. “Dit kunnen duurzame modelgemeentes van Nederland worden. Met de investering van enkele tonnen zijn hier wonderen te verrichten. De bewoners op de eilanden leven al eeuwen in harmonie met de natuur. Zij staan er heus voor open om die harmonie in ere te houden en waar nodig te herstellen.” ■

www.staatsbosbeheer.nl

www.wnf.nl

www.iucn.nl

www.dcnanature.org

www.vogelbescherming.nl

Montanus (l) en Van Brussel

Beheren en beheersen

Voor Bonaire is op hoofdlijnen een plan voor ruimtelijke ordening vastgesteld. Dit voorziet in de bouw van 3600 woningen en er wordt rekening gehouden met 25.000 inwoners.

Dankzij de nieuwe natuurverordening krijgen ook natuurparken op het eiland een beschermde status. Tot nu toe was die er alleen voor de mariene natuurparken. Niet alleen duikers, alle watergebruikers gaan voortaan bijdragen in de kosten voor natuurbescherming. Hotels aan de kuststrook gaan voor een belangrijk deel de kosten van de riolering dragen. Op gebied van energie streeft Bonaire naar 40 tot 50 procent opwekking uit windenergie. Daarom zijn er windmolens geplaatst bij de energiecentrale, die nu nog voornamelijk draait op stookolie. Communicatie, voorlichting en educatie zijn van groot belang om draagvlak voor deze milieumaatregelen te creëren bij bewoners, ondernemers en toeristen.

Peter Montanus

peter.montanus@bonaigov.com

Jozef van Brussel

jozef.vanbrussel@rsc-bes.nl

FOTO'S: SHAPE, FOTOGRAFEN VOOR NATUURBEHOUD

Colofon

Change Magazine wordt thematisch samengesteld en verschijnt drie tot zes keer per jaar.

Hoofredactie

Baud Schoenmaeckers

Chef Redactie

Maartje Smeets

Redactieraad

Namens het ministerie van LNV hebben zitting in de redactieraad: Ton Akkerman, Robert Jan Croonen, Hayo Haanstra, Myronne Heckmann, Carel Heringa, Henk Groenewoud, Reinder Schaap, Mariska Bottema, Roelof Jan Donner, Cathrien de Pater.

Aan dit nummer werkten mee

Daniëlle van Gils, Ruud Koornstra, Anita Wouters.

Bladcoördinatie

Antoinette Kleinhaarhuis

Vormgeving

Jacqueline Elich, Coen Mulder, Monique Willemse

Uitgever

Gerda ten Den

Lithografie

Nederlof, Heemstede

Druk

Thieme Media Services

Oplage

8.000 exemplaren

Dit nummer is gedrukt op FSC gecertificeerd papier en verpakt in composteerbare biofolie

Redactieadres

Synergos Communicatie
Postbus 5171
2000 CD Haarlem
Tel: 023-5442751
info@changemagazine.nl
www.changemagazine.nl

Comité van aanbeveling

Dr. Ton Akkerman (LNV kwartiermaker BES eilanden), Prof. Dr. Frans Berkhout (Directeur Instituut voor Milieuvraagstukken, VU), Toon Bullens (Voorzitter Federatie van Onderlinge Verzekeringsmaatschappijen), Drs. Daan Dijk (Adjunct-directeur Duurzaamheid, Rabobank Nederland), Prof. Dr. Ing. Jan Willem Erisman (unitmanager Biomassa, Kolen & Milieuonderzoek, ECN), Johan van de Gronden (algemeen directeur Wereld Natuur Fonds), Hayo Haanstra (coördinator Klimaatbeleid, Ministerie LNV), Prof. Dr. Pim Martens

(Directeur ICIS-Universiteit Maastricht), Drs. Joop Oude Lohuis (teamleider Klimaat en Mondiale Duurzaamheid, PBL), Prof. Dr. Pavel Kabat (Wetenschappelijk Directeur onderzoekprogramma Klimaat voor Ruimte), Ir. Annemarie van der Rest (Manager Health, Safety and Environmental Affairs, Shell Nederland), Mr. Sandra Korthuis (lid Directieraad, VNG), Prof. Dr. Ir. Pier Vellinga (Voorzitter onderzoek-programma Kennis voor Klimaat), Prof. Dr. André van der Zande (Secretaris-Generaal, Ministerie LNV), Prof. Dr. Ir. Chris Zevenbergen (Directeur Dura Vermeer Business Development BV).

Coverfoto

Henkjan Kievit